

BỆNH VIÊM TIỂU PHẾ QUẢN

Trần Anh Tuấn

Trưởng khoa Hô hấp – BV Nhi Đồng I

Viêm tiểu phế quản là gì ?

Viêm tiểu phế quản (VTPQ) là bệnh viêm nhiễm cấp tính của các cuống phổi nhỏ hay còn gọi là các tiểu phế quản (TPQ). Các TPQ này vừa nhỏ (đường kính < 2mm) vừa mềm (do không có sụn nâng đỡ) nên khi bị viêm sẽ dễ bị xẹp lại, dễ bị chít hẹp làm đường thở bị tắc nghẽn. Vì vậy, trẻ sẽ bị khò khè, khó thở và nặng hơn nữa trẻ sẽ bị thiếu oxy để thở.

VTPQ là bệnh chỉ xảy ra ở trẻ < 24 tháng tuổi, thường gặp nhất là 3 – 6 tháng tuổi.

Bệnh có thể xảy ra quanh năm nhưng thường gặp nhất khi thay đổi thời tiết, khi trời trở lạnh: vào mùa mưa (các tỉnh phía Nam), hay mùa lạnh (các tỉnh phía Bắc).

Nguyên nhân :

Bệnh do virút hô hấp gây ra, mà hàng đầu là loại virút có tên viết tắt là RSV (Respiratory syncitial virus).

Virút này có 2 điểm đặc biệt:

- (1) Có khả năng lây lan rất mạnh nên bệnh có khả năng xảy ra thành dịch
- (2) Người lớn, trẻ lớn cũng có thể bị nhiễm virút nhưng biểu hiện thường nhẹ, chỉ như cảm ho thông thường. Nhưng nếu trẻ < 2 tuổi bị lây nhiễm có thể biểu hiện dưới dạng nặng là VTPQ, trẻ càng nhỏ thì càng dễ bị nặng. Điều này được giải thích là do khả năng gây bệnh đặc biệt của loại virút này đối với trẻ dưới 2 tuổi.

Tầm quan trọng :

Ở các nước Âu – Mỹ, VTPQ là bệnh đặc biệt được quan tâm vì bệnh rất phổ biến. Thật vậy, người ta ghi nhận rằng mỗi đứa trẻ đều từng bị VTPQ ít nhất một lần trong thời kỳ còn nhỏ. Đây cũng là nguyên nhân hàng đầu của các trường hợp nhiễm trùng hô hấp nặng ở trẻ nhỏ. Mặt khác, bệnh còn có khả năng lây lan thành dịch vào cuối mùa thu – đầu mùa đông. Chẳng hạn tại Hoa Kỳ, người ta ước tính có khoảng 120.000 trẻ nhập viện hàng năm vì VTPQ.

Ở Việt Nam: hiện nay VTPQ đã được quan tâm nhiều hơn và thật sự là bệnh phổ biến ở trẻ dưới 2 tuổi. Tại BVNĐI : hàng năm có khoảng 5000-6000 trường hợp đến khám tại phòng khám hô hấp vì VTPQ. VTPQ cũng

là nguyên nhân nhập viện hàng đầu tại khoa hô hấp (chiếm 40-50% các trường hợp nhập viện hàng năm)

Triệu chứng :

Thường trẻ có triệu chứng cảm trong 2-3 ngày đầu (sốt nhẹ, ho, sổ mũi). Sau đó, trẻ ho nhiều hơn, thậm chí ho nhiều đến mức giống như ho gà. Đồng thời trẻ thở khò khè, và có thể bị khó thở (thở nhanh hơn, thở co kéo lồng ngực).

Nặng hơn nữa trẻ có thể bỏ bú, tím tái.

Bệnh có triệu chứng tương tự suyễn (hen phế quản). Do vậy, trẻ cần phải được BS thăm khám để có chẩn đoán chính xác.

Diễn tiến :

Thông thường, trẻ sẽ bớt khò khè, khó thở sau khoảng 5-7 ngày. Trẻ thở trở lại bình thường, ho giảm dần rồi khỏi hẳn trong khoảng 10-14 ngày nếu được chăm sóc tốt. Tuy nhiên, trong khoảng 1/5 trường hợp, bệnh có thể kéo dài nhiều tuần lễ.

Biến chứng thường gặp của bệnh là: suy hô hấp, viêm phổi (*do dễ bị nhiễm thêm vi trùng*), xẹp phổi (*do tắc đờm*), viêm tai giữa .

Cần lưu ý là bệnh có thể sẽ kéo dài hơn, nặng hơn , nhiều biến chứng hơn và tử vong cũng nhiều hơn trong các trường hợp sau: trẻ dưới 3 tháng tuổi, trẻ có tiền sử sanh non – nhẹ cân, trẻ suy dinh dưỡng nặng, trẻ có sẵn bệnh tim – phổi , trẻ bị suy giảm miễn dịch.

Đây là những trẻ được coi là có *yếu tố nguy cơ* cần được cho nhập viện sớm khi bị VTPQ.

* Bệnh cũng có khả năng **tái phát**: 75% trẻ có thể tái phát trong vòng 1 năm sau đó.

Gần đây, người ta cũng đã chứng minh được là VTPQ có liên quan với bệnh suyễn. Sau khi bị VTPQ, đường thở của trẻ sẽ trở nên nhạy cảm hơn và khoảng 1/3 trẻ bị VTPQ sẽ bị suyễn sau này.

Điều trị :

Trẻ cần được nhập viện trong các trường hợp sau :

- Trẻ có dấu hiệu nặng: khó thở, bú kém, tím tái
- Có biến chứng : suy hô hấp, viêm phổi, xẹp phổi , ...
- Trẻ có yếu tố nguy cơ (như đã nêu trên)

Ngoài ra, các trường hợp VTPQ nhẹ, không có biến chứng, trẻ không có yếu tố nguy cơ thì có thể được chăm sóc tại nhà

Chăm sóc tại nhà:

1. Tiếp tục cho trẻ bú hay ăn uống đầy đủ. Có thể chia nhỏ thành nhiều cữ bú, bữa ăn để trẻ đỡ bị nôn ói khi ho nhiều.
Cần cho trẻ uống nhiều nước để tránh thiếu nước (vì thiếu nước sẽ làm đàm trở nên cô đặc làm bệnh nặng hơn). Uống nhiều nước còn giúp trẻ loãng đàm, dịu ho.
2. Cần làm thông thoáng mũi cho trẻ để giúp trẻ dễ thở hơn và bú tốt hơn. Có thể nhỏ mũi với 2 – 3 giọt nước muối sinh lý sau đó làm sạch mũi cho trẻ.
3. Cần cho trẻ dùng thuốc đúng như chỉ dẫn của thầy thuốc . Không nên tự ý cho trẻ uống thuốc vì nếu dùng không đúng có thể làm trẻ bệnh nặng hơn hay có thể có tác dụng có hại nhất là ở trẻ nhỏ.
4. Tránh khói thuốc lá: vì khói thuốc có thể làm trẻ sẽ trở nặng và dễ bị suyễn sau này hơn.
5. Cần đi tái khám đúng hẹn theo lời khuyên của thầy thuốc và chú ý phát hiện những dấu hiệu cần cho trẻ đi khám lại ngay.

Khi nào cần đưa trẻ đến bệnh viện ngay ?

Cần đưa trẻ đến bệnh viện ngay nếu trẻ có *một trong những dấu hiệu* sau :

- Tím tái
- Trẻ bú kém, bỏ bú, không uống được
- Trẻ ngủ li bì, khó đánh thức
- Thở khó khăn (thở nhanh hơn, thở co kéo lồng ngực)

Phòng ngừa :

Hiện nay, thuốc phòng ngừa đặc hiệu còn rất đắt tiền, chưa phổ biến trên thế giới và cũng chưa có ở VN nên biện pháp phòng tránh vừa hiệu quả vừa đơn giản là:

- Tránh cho trẻ tiếp xúc gần gũi với trẻ lớn, người lớn *đang bị cảm lạnh* cũng như các trẻ bệnh khác
- Cần rửa tay sạch sẽ trước và sau khi chăm sóc trẻ (vì virút gây bệnh lây lan chủ yếu qua việc tiếp xúc trực tiếp)

Tóm lại :

VTPQ là 1 bệnh lý phổ biến cần được quan tâm đúng mức ở trẻ nhỏ dưới 2 tuổi . Tuy nhiên, đây không phải là bệnh chỉ liên quan đến trẻ nhỏ đang trong lứa tuổi còn bú này. Việc chăm sóc đúng cách của người lớn, của các

bậc cha mẹ sẽ góp phần giúp trẻ tránh được bệnh, cũng như giúp trẻ hồi phục tốt hơn.